

Intervenció
educativa
i formació
del lector

Entre l'ahir i l'avui de la literatura infantil

Crònica dels estudis de literatura infantil catalana a Mallorca (1977/8-2002)

Aquest article vol ser una crònica dels diferents elements d'intervenció socioeducativa que han tingut els estudis sobre la literatura infantil i juvenil catalana al llarg d'un quart de segle a Mallorca. Ho fem ara que encara es troba algun exemplar de la gran quantitat de material (fullets, articles, revistes, llibres, cartells, diaris, exposicions...) que s'ha generat en aquests vint-i-cinc anys i del qual podem deixar constància escrita. D'aquí a uns anys la tasca podria ser més difícil. Esper que també serveixi per deixar testimoni d'uns fets i d'unes publicacions que puguin ajudar a analitzar la història dels estudis sobre la literatura infantil catalana. Al final hi ha una bibliografia dels principals estudis sobre la literatura infantil catalana a les Illes Balears.

0. Els antecedents

Els estudis *universitaris* sobre la literatura infantil i juvenil han gaudit a Mallorca d'un destacat interès des de finals dels anys setanta, m'atreviria a donar dues dates: la primera l'any 1977, en què Jaume Bover, amb el pseudònim de *Jaume Garriga*, publica a la revista *Lluc* (núm. 673) un article titulat «Una aproximació a la literatura infantil a les Illes»; i l'altra, l'any 1979, en què ja amb el seu nom publica «Per una bibliografia de la literatura infantil a les Illes Balears» a la revista *Maina* de l'Escola de Formació del Professorat de les Illes Balears, i sobretot, i de manera destacada, el primer Seminari sobre Literatura Infantil organitzat pel Departament de Pedagogia.

Ara bé, he remarcat l'adjectiu *universitaris* perquè podem dir que els estudis sobre literatura infantil i juvenil comencen a Mallorca amb l'aparició de la

Seminari de Literatura Infantil

Inauguració: Dia 7 de Desembre

Conferència d'AURORA DÍAZ-PLAJA

La fantasia, avui

Lloc: SALA D'ACTES DE LA CAIXA DE PENSIONS - Avda. Alexandre Rosselló, 40

Calendari d'activitats: Desembre 1978, Gener i Febrer 1979

Organitza el Departament de Pedagogia de la Facultat de Filosofia i Lletres

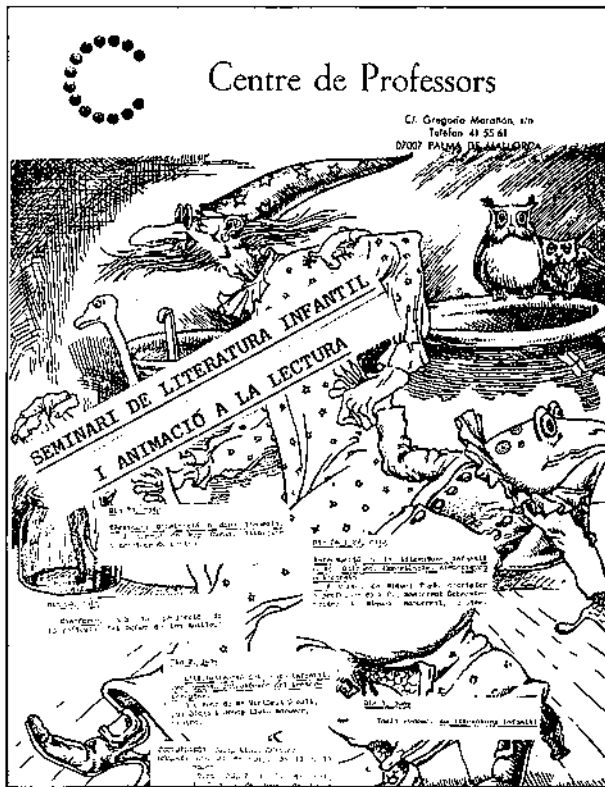

OBRA CULTURAL
DE LA CAIXA DE PENSIONS PER A LA VELLESA I D'ESTALVIS

CAIXA DE PENSIONS
"la Caixa"
de Catalunya i Balears

primera Escola d'Estiu de Mallorca, l'any 1968, en què Eulàlia Valeri féu una conferència titulada «La biblioteca escolar al servei del nin» i en què a les classes sobre llenguatge, impartides per Marta Mata i Anna Roig, es va fer esment a la importància d'animar la lectura i la biblioteca escolar.

Després, a l'Escola d'Estiu de 1970, el periodista i futur director de la revista *Cuadernos de Pedagogia*, Fabrizio Caivano, va impartir un curs monogràfic sobre literatura infantil, en el qual parlà de la inculcació ideològica a través dels llibres per a infants.

Tal volta, com a mostra d'aquest lligam, el desembre de 1977 la revista *Cuadernos de Pedagogia* va publicar un suplement monogràfic dedicat a la literatura infantil en què precisament hi havia un article de Fabrizio Caivano titulat «Aprendizaje de la lectura e inculcación ideológica». També hi col·laboraven les principals estudioses i animadores de la lectura del moment: Aurora Díaz Plaja, Assumpció Lissón, Montserrat Fonoll, Eulàlia Valeri, Montserrat Camps, Teresa Rovira, Núria Ventura i Marta Farrés. També Gianni Rodari, J. M. Carandell i Fernando Savater hi aportaren les seves reflexions «acerca de la literatura llamada infantil».

A Catalunya, dins dels primers estudis —gairebé repertoris bibliogràfics— podríem situar la publicació de les escoles Talitha i Costa i Llobera titulada *¿Qué libros han de leer los niños?* (Barcelona: Nova Terra/Casals, 1967), que incloïa un apèndix («Apèndice 1969»), editat el desembre de 1968. L'any 1969 publicaven el llibre *Libros para 15 años*. Tots dos foren els precedents de *Quins llibres han de llegir els nens?*, del Seminari de Bibliografia Infantil de Rosa Sensat, editat l'any 1977 i que s'actualitza dos cops a l'any encara ara.

Dins el camp de la creació literària infantil catalana, a Mallorca els inicis havien estat molt anteriors —ja dins la dècada dels cinquanta—, tot i que destaquen dos moments que signifiquen l'aparició d'un nou tractament dels llibres narratius per a infants, no tan sols basats en temes rondallístics o dels con-

tes clàssics, sinó més d'acord amb les característiques dels llibres moderns i de qualitat tal com es feien a Europa. Aquests dos moments són: un, l'any 1965, amb l'aparició del llibre *Na Verda, verdeta*, de Menchu Echeto, amb traducció al català de Jaume Vidal Alcover i publicat per l'editorial Dedalus; i l'altre, l'any 1976, amb la publicació del llibre de Gabriel Janer Manila *El rei Gaspar*, Premi Folch i Torres 1975, que encetarà un gènere que podríem anomenar de realisme poètic.

1. El I Seminari de Literatura Infantil: 1978

Els inicis dels estudis universitaris sobre la literatura infantil i juvenil a Mallorca podem afirmar que se situen a l'hivern de 1978 en el si del Departament de Pedagogia de la Universitat, en crear-se el primer seminari sobre estudis del llibre infantil. La bibliotecària i estudiosa Aurora Díaz Plaja en realitzà, el dia 7 de desembre de 1978, la conferència inaugural amb el títol de *La fantasia, avui*. El seminari tingué deu sessions que es realitzaren cada dilluns, entre el dia 11 de desembre de 1978 i el dia 26 de febrer de 1979. El coordinador del seminari va ser Gabriel Janer Manila i el secretari, Martí March. La inscripció era gratuïta.

En el fullet informatiu que se'n va editar, Gabriel Janer Manila va escriure: «El Seminari sobre la Problemàtica del Llibre Infantil de Creació es proposa indagar en el coneixement de l'anomenada LITERATURA INFANTIL, en els seus valors i en les seves manipulacions; també, en l'estudi de la imaginació i en les arrels profundes de l'escriptura, en les relacions entre el nin i el llibre, com també en les ideologies que, de vegades, es transmeten especialment als nins a través de les obres literàries.» (JANER MANILA 1979, 9-10).

Aquest primer seminari també tenia una intencionalitat intervencionista d'agència educativa cap als ensenyants, ja que volia facilitar repertoris bibliogràfics i fomentar la lectura a partir de la creació de biblioteques escolars, i així, es deia explícitament: «Éssent un seminari dedicat essencialment als ensenyants d'ara o als qui ho seran en el futur, també el seminari haurà de donar relació de repertoris bibliogràfics de llibres infantils —especialment de la nostra cultura— i haurà d'aprofundir en el maneig i funcionament de les biblioteques escolars i de barri; sobretot, es descriuran els aspectes d'allò que haurien d'esser aquests espais de cultura i d'aprenentatge.»

Els temes prevists foren molt diversos: la literatura infantil com a problema; els fonaments científics de la imaginació; la funció educativa dels contes populars; literatura infantil i ideologia; els llibres d'aven-

tures: Jules Verne, Stevenson, Emili Salgari, etc.; l'evolució històrica dels llibres infantils; Lewis Carroll i Carlo Collodi; l'actualitat del llibre infantil català; el teatre per a nins; la literatura de ciència-ficció: Herbert Georges Wells; la premsa infantil; els còmics; la biblioteca per a nins (*Full informatiu*, p. 3). Nou d'aquestes temes varen ser escrits per Gabriel Janer Manila en un llibre titulat: *La literatura infantil. (Apunts per a una pedagogia descolonitzada de la lectura)*, que fou editat a Palma per l'Institut de Ciències de l'Educació i Edicions Embat l'any 1979.

2. La tasca de la CENC-Obra Cultural Balear. Les exposicions de llibres i l'aparició de *L'aventura de llegir* (1983)

L'Obra Cultural Balear realitzà dins la seva tasca per la normalització del català dues exposicions de llibres infantils, que tingueren lloc al local de la Caixa d'Estalvis de Catalunya i Balears, als locals de les Avingudes. La primera mostra es va fer l'any 1980 i tingué diverses intervencions i una publicació escrita pel mestre de l'Escola Unitària de Deià, Jaume Albertí, sota el títol *La biblioteca a l'escola*.

L'any següent es tornà a realitzar una segona exposició de llibre infantil en llengua catalana i la Mostra d'Il·lustradors, amb dibuixos de Francesc de B. Moll i el seu germà per a l'*Aplec de rondalles mallorquines*. Es publicà un altre opuscle amb un article escrit pel mestre Jaume Albertí: «El llibre i l'infant», en què deia al començament: «Els primers llibres infantils són els pares. El nin, assegut damunt els genolls dels majors, es complau a escoltar les rondalles que el transporten al món de la fantasia. Després, aquests mateixos infants, amb els seus primers llibres d'esplai a la mà, demanaran al pare o a la mare que els expliquin les imatges o que facin la lectura de l'escrit que ells encara no saben interpretar. En els primers anys del nin, el llibre és una anella entre ells, els majors i la narració oral.» (*Catàleg 2a Exposició de Llibre Infantil*, 1981, p. 4).

El mes d'abril de 1983 apareix el primer fullet de *L'aventura de llegir*, que constava de vuit planes en format de diari, editat per la CENC (Comissió per l'Ensenyament i Normalització del Català) de l'Obra Cultural Balear, coordinat per Ramon Bassa, amb les col·laboracions fixes de Gabriel Janer Manila, Martí X. March Cerdà i Maria Pons.

Aquesta publicació anual volia donar a conèixer i fomentar la literatura infantil en llengua catalana als escolars de Mallorca. També donava informació als mestres de les novetats. Acostumava a tenir diverses seccions, d'acord amb la classificació adoptada per les biblioteques de Catalunya: 11. Dels llibres d'imatges a les primeres lectures; 12. Contes i narra-

UNIVERSITAT DE PALMA DE MALLORCA

PRIMERES JORNADES DEL LLIBRE INFANTIL I JUVENIL EN LLENGUA CATALANA

MALLORCA, 14 I 15 DE DESSEMBRE DE 1984

AMB EL PATROCINI DEL CONSELL INSULAR DE MALLORCA

cions (7-10 anys); 13-JN. Llibres i novel·les a partir de 12-13 anys. A part tenia una secció d'informació bibliogràfica i algun article sobre experiències d'animació a la lectura realitzades per alguna escola.

Destacaria, pel valor documental d'un material fungible quasi impossible de trobar en l'actualitat, els editorials de la primera pàgina, en què es publicaven articles que reflectien el pensament pedagògic illenc sobre la literatura infantil. Començaré per l'article «Digues com llegeixes i et diré qui ets» (abril de 1984) de Gabriel Janer Manila, en què l'autor escrivia:

«M'atreviria a considerar aquell que no ha adquirit el gust per la lectura com un alienat. El qui no llegeix és un alienat. Perquè, desgraciadament, saber llegir bé encara és un privilegi. Un privilegi de molt poca gent.

»És atractiu cercar llibres —posar-los dins les mans dels nins— que parlin de misteri, d'aventura, d'encantaments i de prodigis. En aquests tipus d'històries els nins hi han cercat sempre l'emoció de viure a través de la imaginació en uns llocs diferents dels de cada dia. Aquests tipus d'històries els han ajudat a mirar endavant, els han fet observar la realitat i recórrer el camí que va del que ens és quotidià al desconegut.

»Aquestes històries han comunicat sempre als lectors l'esperança de restaurar la vida i la il·lusió de creure en el futur.»

A «Cap a una literatura infantil informatitzada i enllaunada?» (abril de 1985), Martí X. March i Cerdà escrivia:

«Sempre havia pensat que no era possible imaginar la nostra infància, la infància de qualsevol nin, la infància de tots els nins del món sense fades, bruixes, princeses, aventures, reis..., sense els personatges de sempre —Pinotxo, la Caputxeta Vermella, la Momo, la Ventafocs, n'Alicia, Tom Sawyer...—, i sense els estimats autors com Collodi, Carroll, Twain, Rodari, Ende, Verne, els germans Grimm, etc. Però un comença a tenir la sensació que la infància dels nins de la nostra societat postindustrial, postmoderna, informatitzada, de la guerra de les galàxies està canviant de forma significativa i important.»

I matisava: «No es tracta de fer un plantejament *apocalíptic* sobre la transcendència negativa que les noves tecnologies tindran sobre els hàbits lectors, però sí d'esser conscients dels reptes que aquest fet implicarà en aquesta perspectiva. Uns reptes que han de suposar una nova pedagogia del llibre i cap al llibre infantil en particular dins les nostres escoles. Una nova pedagogia que, acceptant l'existència de nous llenguatges, de noves tecnologies, estimuli l'aventura de llegir, l'aventura de construir el seu propi personatge, el seu propi paisatge, la seva pròpia fantasia.»

A l'article «L'aventura de llegir llibres d'aventures» (abril de 1986), Miquel Rayó deia:

«Vet aquí que, sense moure'm de casa he estat per tots els racons del món i en tots els llocs he viscut aventures prodigioses en les quals l'enginy, l'esperit de col·laboració entre els companys, el voler combatre contra les pors i les injustícies, el desig de socórrer el feble i de donar-li eines per a la seva lluita pel recobriment de la dignitat... han estat els motors que impulsaven el meu quefer.»

»Poc més o manco així són els llibres d'aventures. Llibres d'evasió, diuen. És cert. Però, quin és el seu secret? Quina és la seva força perquè amb la seva lectura el lector pugui evadir-se? No en sé la resposta.»

»Sé, només, que fins i tot la coneguda autora Astrid Lindgren afirmava que ella recordava amb més intensitat la neu que havia llegit a qualche llibre, que no la neu real que molt freqüentment queia sobre la seva terra... Qui ho pot entendre, això?»

A «Lectura i llibertat» (abril de 1987), l'autor, Ramon Bassa, escrivia:

«La pregunta o reflexió que voldria compartir amb els lectors de *L'aventura de llegir* és: ajuda el llibre infantil a la construcció de l'autonomia personal dels al·lots? Quin sentit té avui en dia publicar llibres per als infants? Què cal que llegeixin? Com?»

»Com podeu veure és una reflexió ampla que ens duu a plantejar-nos en darrer extrem quina relació hi ha d'haver entre el llibre i l'infant.»

I conclouia: «És a dir, a pesar d'aquesta intencionalitat instructivoescolar, els llibres per a infants i joves fan un salt qualitatiu i s'escapen d'aquest adoctrinament ideològic: la imaginació creadora guanya la instrucció limitadora. Encara avui infants, joves i adults llegeixen i llegim els clàssics de la literatura amb plaer, amb emoció i ens duen a viatjar per mons nous dels sentiments i de la imaginació.»

»Per tant crec que encara té sentit publicar llibres per a infants. El temps i els lectors diran quines són les obres que agraden i que quedaran en el record. Els altres llibres, aquests mal escrits, sense unes qualitats que s'acostin a l'infant i a l'esser humà, acabaran arraconats per sempre. I amb això crec manifestar quins tipus de llibres han de llegir els infants: *els de qualitat*, sigui quina sigui la seva història i temàtica sabran arribar allà on han d'arribar: a la persona com a totalitat, com a ésser que sent i que imagina.»

A partir de l'any VI es publica a la primera pàgina el missatge anual amb motiu del Dia Internacional del Llibre Infantil, que es dona a conèixer el mes d'abril en homenatge a H. C. Andersen.

A finals dels anys noranta, per raons pressupostàries —i també, possiblement, per una manca de sensibilitat cap a la tasca de promoció de la literatura infantil i la lectura o per suposar que era un camp del qual s'havien d'ocupar les institucions públiques— es deixà de publicar.

3. Les Jornades del Llibre Infantil i Juvenil en Llengua Catalana (1984-2002...)

Una més de les formes d'intervenció socioeducativa que mostren la relació entre literatura infantil catalana i renovació pedagògica són les Jornades del Llibre Infantil i Juvenil en Llengua Catalana, iniciades fa quasi un quart de segle. Per tant, no és casual que totes les jornades hagin estat organitzades pel Departament de Ciències de l'Educació i posteriorment per l'ICE de la Universitat de les Illes Balears.

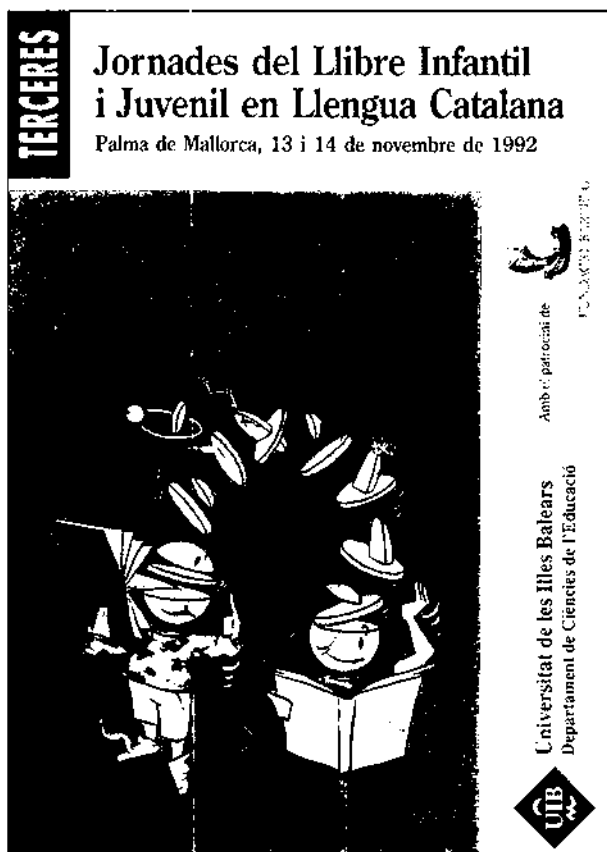
Heus aquí una breu descripció dels objectius i les activitats realitzades:

- Els dies 14 i 15 de desembre de 1984 tingueren lloc a Palma les I Jornades del Llibre Infantil i Juvenil en Llengua Catalana, organitzades pel Departament de Pedagogia de la Universitat de les Illes Balears i patrocinades pel Consell Insular de Mallorca.

Foren, com diu Martí March (1985, 1) a la presentació d'un llibret de Francesc Cubells: «Unes jornades que, en definitiva, volien esser una crida a totes les persones que estaven interessades per aquest tipus de literatura, a mestres, a ensenyants, a bibliotecaris, a pares, a polítics, als mitjans de comunicació social, etc.; una crida per a la defensa del llibre infantil i juvenil en totes les seves dimensions, nivells i perspectives.» (Dins: F. CUBELLS 1985, 1).

Els objectius d'aquelles primeres jornades eren:

- a) La difusió del llibre infantil i juvenil en llengua catalana.
- b) L'estudi i l'intercanvi de propostes didàctiques a partir del llibre infantil de creació.
- c) L'estudi i l'intercanvi d'estratègies per a la motivació per a la lectura i per a la dinamització del llibre en el marc de l'escola, de la família, del poble o del barri.
- d) L'activitat entorn de la biblioteca familiar, escolar, popular i pública, etc.
- e) L'anàlisi de la política institucional en relació amb el llibre. Propostes d'actuació.
- f) La mostra de llibres infantils i juvenils i la presentació de repertoris bibliogràfics d'utilitat tant per als ensenyants, com per als pares, per als responsables de les biblioteques. (*Programa de les I Jornades*, p. 2).

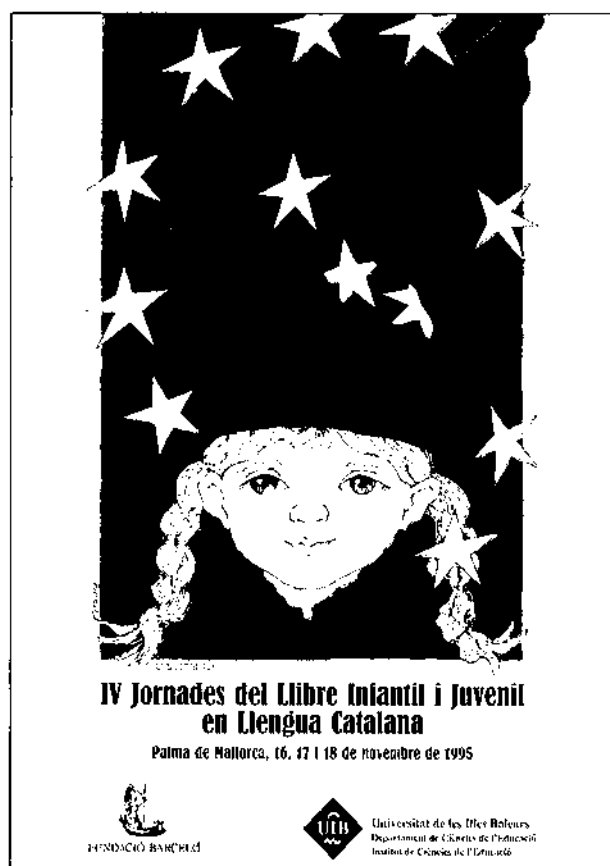

Els actes que se celebraren varen ser:

La inauguració de les primeres jornades a càrrec de Martí March; la presentació del número monogràfic de la revista *Lluc* dedicat al llibre infantil i juvenil en llengua catalana. Després Francesc Cubells, director de l'ICE, impartí una conferència titulada «Les tendències actuals de la literatura infantil catalana», que al cap d'un mes va ser editada en una breu publicació amb el mateix títol (*Les tendències actuals de la literatura infantil catalana*. Palma: Universitat de les Illes Balears, 1985). El mateix divendres hi hagué una taula rodona sobre «El llibre infantil a l'escola», moderada per Ramon Bassa.

L'endemà hi hagué dues taules rodones, una a les 9 h sobre «El llibre infantil en llengua catalana i les institucions», coordinada per Damià Pons; i l'altre a les 12 h sobre «La dinamització del llibre», moderada pel llibreter Pep Duran. Entremig hi hagué una conferència de Gabriel Janer Manila titulada «Els poders de la imaginació».

- Les Segones Jornades del Llibre Infantil i Juvenil en Llengua Catalana se celebraren a Palma els dies 6, 7 i 8 de novembre de 1986, i foren organitzades pel Departament de Ciències de l'Educació de la Universitat de les Illes Balears, a la Sala d'Actes de «la Caixa».

Els seus objectius eren idèntics als de les primeres jornades:

- a) La difusió del llibre infantil i juvenil en llengua catalana.
- b) L'estudi i l'intercanvi de propostes didàctiques a partir del llibre infantil de creació.
- c) L'estudi i l'intercanvi d'estratègies per a la motivació per a la lectura i per a la dinamització del llibre en el marc de l'escola, de la família, del poble o del barri.
- d) L'activitat entorn de la biblioteca familiar, escolar, popular i pública, etc.
- e) L'anàlisi de la política institucional en relació amb llibre. Propostes d'actuació.
- f) La mostra de llibres infantils i juvenils i la presentació de repertoris bibliogràfics d'utilitat tant per als ensenyants, com per als pares, per als responsables de les biblioteques. (*Programa de les II Jornades*, p. 2)

Les activitats, que ja duraren tres dies, consistiren en:

— El dijous dia 6 de novembre a l'horabaixa:

- Presentació i inauguració de les segones jornades.

- Conferència inaugural a càrrec de Francesc Boada, president de l'ACAI, amb el títol «Trencacolls d'una creixença (Problemàtica general del llibre infantil català)».

- Inauguració de la mostra d'originals i de llibres il·lustrats de Carme Solé Vendrell (Premi Catalonia).

- Taula rodona sobre «El teatre infantil a Mallorca», amb la participació de representants de grups de teatre i estudiosos del tema. Moderà la taula Gabriel Janer Manila.

— El divendres dia 7 de novembre hi hagué la presentació i el debat de les comunicacions i experiències sobre la dinamització del llibre infantil i juvenil en els diversos espais educatius. Moderà les activitats Martí March. Després, a les 20 h, hi hagué una conferència plenària a càrrec de Ramon Besora titulada «El plaer de llegir: la construcció del lector».

— El dissabte dia 8 de novembre, a les 9.30 h, hi hagué una conferència plenària a càrrec de Ramon Bassa amb el títol «Els viatges a mons reals i imaginaris en la literatura infantil i juvenil». A les 11 h hi hagué una taula rodona sobre «Els autors de les Illes parlen de la seva obra», hi participaren: Elisabet Abeyà, Miquel Ferrà, Miquel López Crespi, Gabriel Janer Manila, Pere Morey, Miquel Rayó i M. Victòria Secall. Ramon Bassa la coordinà i la moderà.

L'horabaixa es va dedicar a anar a Pollença als actes de proclamació i entrega del VI Premi de Narrativa Infantil i Juvenil Guillem Cifre de Colonya, premi creat per Martí March en el si de la Caixa d'Estalvis de Colonya, l'any 1979.

- Les III Jornades del Llibre Infantil i Juvenil en Llengua Catalana, tardaren sis anys a celebrar-se i ho feren els dies 13 i 14 de novembre de 1992 a Palma, organitzades pel Departament de Ciències de l'Educació de la UIB, al Centre de Cultura de "Sa Nostra". Varen ser unes jornades dedicades especialment a l'organització i l'animació del llibre als diversos espais educatius i a explicar com utilitzar les fonts de documentació.

Començaren el divendres 13 de novembre, a les 17 h, amb la presentació de les jornades a càrrec de Martí X. March i de Francesca Barceló (cap de la Comissió d'Educació de la Fundació Barceló). Després, Janine Despinette, presidenta del Centre International d'Études en Literature du Jeunesse de París i representant de l'IBBY a la UNESCO, realitzà una conferència titulada «L'estudi de la literatura infantil i juvenil: els centres de documentació». Mercé Escardó, bibliotecària i animadora de la biblioteca infantil Can Butjosa de Parets del Vallès, a les 19.15 h impartí una conferència sobre «Les biblioteques infantils».

El dissabte, 14 de novembre, a les 10 h, hi hagué una altra conferència sobre el centre de documentació «Què és? Missions específiques. Fonts documentals. Difusió de la informació», i la realitzà Raquel López Royo, coordinadora del Centre de Documentació i Investigació del Centro Internacional del Libro Infantil y Juvenil de Salamanca. Després, Margalida Munar, del Departament de Dinàmica Educativa de l'Ajuntament de Palma, presentà el Projecte de dinamització del llibre que feien al seu departament. Teresa Duran parlà a continuació de «Les publicacions especialitzades del llibre infantil i juvenil». I a les 13.30 h Gabriel Janer Manila clausurà les jornades.

- Les IV Jornades del Llibre Infantil i Juvenil en Llengua Catalana es realitzaren a Palma, els dies 16, 17 i 18 de novembre de 1995, organitzades pel Departament de Ciències de l'Educació i l'Institut de Ciències de l'Educació de la UIB, conjuntament amb la Fundació Barceló.

Les jornades duïen el títol de «La literatura infantil i la construcció d'Europa», i a la presentació Gabriel Janer Manila escrivia:

«Europa és una idea que cal definir contínuament, un projecte en la construcció del qual la literatura infantil —els llibres que llegeixen els nins i les nines i que integren el seu espai de joc— ha de participar. [...]

»No és la primera vegada que hom reflexiona sobre aquests temes i els relaciona amb la literatura Infantil. En l'origen de la creació de l'IBBY (International Board of Books for Young People), l'any 1953, gràcies als esforços de la periodista alemanya de nacionalitat americana Jella Lepman, cal situar l'encontre d'especialistes organitzat dos anys abans per la Sra. Lepman sobre el tema: «Els llibres per a infants i la comprensió internacional. [...]

»És evident que un dels objectius d'aquestes IV Jornades del Llibre Infantil i Juvenil en Llengua Catalana és participar en l'elaboració d'un discurs que consolidi la imatge de la nostra literatura infantil en l'àmbit cultural europeu. Una literatura plena de vitalitat, que necessita, en el tombant del segle, la interconnexió amb altres experiències i altres països. Una interconnexió en perfecta harmonia.» (*Butlletí informatiu*, 7. Novembre de 1995, p. 2).

Els objectius eren:

- a) La imprescindible promoció de la lectura entre la població infantil i juvenil del nostre entorn social.
- b) La necessària difusió de textos de qualitat.

c) La creació d'una àrea de discussió i relació personal entre els professionals de l'educació, la creació literària, la crítica especialitzada i els estudiosos.

d) La promoció dels coneixements de la literatura infantil com a espai de creativitat i tolerància.

Les activitats realitzades durant els tres dies varen ser resumidament:

Després de la presentació de les jornades, Gabriel Janer Manila realitzà la conferència inaugural sota el títol «La Literatura Infantil i la construcció d'Europa: la fantasia i la raó, un binomi possible». Després es presentà el número monogràfic de la revista *Lluc* dedicat al centenari de la publicació del primer volum de les *Rondaies mallorquines d'en Jordi des Racó, Homenatge a Mn. Antoni M. Alcover*.

El divendres dia 17 de novembre hi hagué la presentació d'un altre número monogràfic de la revista *Estudis Baleàrics* (núm. 52): «La literatura infantil i la construcció d'Europa», que contenia a més d'altres articles les conferències de les quartes jornades.

- Les V Jornades del Llibre Infantil i Juvenil en Llengua Catalana tardaren quasi quatre anys més a fer-se i tingueren un format i una durada diferent. Es feren tots els divendres i dissabtes compresos entre el 26 de febrer i el 27 de març de 1999 a la sala d'actes de l'edifici Sa Riera de la UIB.

Són, possiblement, vist en perspectiva, unes de les jornades més ambicioses i completes de les realitzades, ja que hi hagué deu sessions, amb dues conferències cada sessió, o sigui, hi hagué vint conferències fetes pels principals especialistes de la literatura infantil i juvenil, amb una durada de trenta hores. El lema de les jornades era: «El poder de llegir. Llibre infantil i dinamització de la lectura».

Els objectius eren ja els de sempre:

a) La imprescindible promoció de la lectura entre la població infantil i juvenil del nostre entorn social.

b) La necessària difusió de textos de qualitat.

c) La creació d'una àrea de discussió i relació personal entre els professionals de l'educació, la creació literària, la crítica especialitzada i els estudiosos.

d) La promoció dels coneixements de la literatura infantil com a espai de creativitat i tolerància.

e) L'estimulació i l'orientació de la recerca en el camp dels estudis crítics sobre literatura infantil i juvenil.

Per tenir una idea del contingut i dels temes desenvolupats els enumeraré, tot i que el programa complet d'actes es troba al *Butlletí informatiu*, núm. 15

(febrer-març de 1999) del Seminari de Literatura Infantil i Juvenil. També, a la revista *L'Arc*, núm. 8 (març de 1999), es troben reproduïdes onze de les conferències que s'impartiren en aquelles jornades.

Conferències:

«Els textos fundacionals de la literatura infantil i juvenil. Els grans clàssics», per Teresa Duran.

«L'animació a la lectura (I) i (II)», per Anna Gasol.

«El concepte de clàssic en la il·lustració per a infants», per Teresa Duran.

«Les ales roges», per Miquel Rayó.

«Orelles per escoltar, ulls per llegir. De la narració oral i la lectura», per Caterina Valriu.

«Les publicacions especialitzades. L'experiència de CLIJ», per Victoria Fernández.

«Què fem quan diem que llegim?», per Fabricio Cattivano.

«Quan el monstre es diu Barba-blava», per Maria de la Pau Janer.

«L'entrada al món de la ficció. Com comencen les històries», per Teresa Colomer.

«La literatura infantil i juvenil catalana al darrer quart de segle XX (aportacions i tendències)», per Josep M. Aloy.

«Novel·la històrica, per què?», per Pere Morey.

«Cap a un cànon de la literatura infantil i juvenil a l'Estat espanyol», per Felicidad Orquín.

«Teatre, joc dramàtic i creació», per Isabel Tejerina.

«Els recursos per escollir els llibres de lectura. Criteris i selecció», per Rosa Mut.

«La petita literatura oral: els jocs lingüístics i la seva aplicació didàctica», per Ramon Bassa.

«Explicar històries, conrear la vida en present», per Gabriel Janer Manila.

«La literatura en colors. La il·lustració dels llibres per a infants a l'Europa de finals de segle XX», per Janine Despinette.

«Literatura infantil i selecció de lectures», per Pedro Cerrillo.

«L'educació lectora del nin amb deficiències auditives», per Christianne Abbadie-Clerc.

I esperam dins l'any 2002 poder realitzar les VI Jornades del Llibre Infantil i Juvenil en Llengua Catalana.

4. El *Butlletí informatiu del Seminari de Literatura Infantil i Juvenil del Departament de Ciències de l'Educació i l'ICE de la UIB: 1993-2002...*

El *Butlletí informatiu* del Seminari de Literatura Infantil i Juvenil del Departament de Ciències de l'Educació i de l'Institut de Ciències de l'Educació de la Universitat de les Illes Balears nasqué del desig de crear un vincle d'unió entre totes les persones — mestres, educadors, estudiosos, bibliotecàries, estudiants, pares— interessades pel llibre infantil i per la lectura, molts dels quals havien manifestat a les jornades la necessitat d'un seminari permanent.

Gabriel Janer Manila explicava en el primer número, publicat l'abril de 1993, els seus principals objectius: «Finalment, aquest seminari s'inicia, durant el segon trimestre de 1993, gràcies al suport de la Fundació Barceló, amb la voluntat de respondre a algunes de les expectatives que poguérem copsar durant aquells dies. La difusió del llibre infantil i juvenil en llengua catalana, la creació d'estratègies al servei de la dinamització del llibre constitueixen els nostres objectius. Volem promoure la lectura —l'amor als llibres i a les històries que expliquen— mitjançant una literatura que, escrita des de la imaginació, es dirigeix a estimular-la en la intel·ligència dels lectors.»

A continuació, present un índex dels principals temes tractats a cada número i dels autors, per tal que en faciliti la consulta:

1. (Abril de 1993). Conté tres articles: «Explicues contes o treballes?», d'Elisabet Abeyà; «L'heroi dels contes meravellosos», de Maria de la Pau Janer, i «La roda dels contes», de Miquel Rayó. També conté una ressenya de les III Jornades de Literatura Infantil i Juvenil en llengua catalana, escrita per Caterina Valriu. 4 pàg.

2. (Novembre de 1993). Monogràfic dedicat a l'exposició de les il·lustracions de Carme Solé Vendrell. 4 pàg. amb il·lustracions.

3. (Maig de 1994). Conté tres articles: «Encara avui hi ha gent que no sap llegir», de Gabriel Janer Manila; «El petit Príncep», de Janine Despinette, i «Un any de literatura infantil i juvenil a les Illes (abril 93-abril 94)», de Caterina Valriu. 4 pàgines amb il·lustracions.

4. (Desembre de 1994). Conté una breu ressenya de l'exposició de les terasetes de Harry V. Tozer a la Fundació Barceló. També hi ha tres articles en què tres autors parlaven de les seves publicacions sobre literatura infantil i juvenil: «Els llibres i jo o el perquè de literatura infantil catalana i educació (1939-1985)», per Ramon Bassa; «Història de la literatura infantil i juvenil catalana», de Caterina Valriu, i «Les rondalles del cicle de l'espòs transformat: Pervivèn-

cia de la literatura catalana de tradició oral», per Maria de la Pau Janer. Finalment hi ha un article de Gabriel Janer Manila titulat «La ficció transita per la veu. De la narració oral al conte escrit». 4 pàgines.

5. (Gener de 1995). Monogràfic dedicat a les teresetes de Harry V. Tozer a la Fundació Barceló. 4 pàgines amb il·lustracions.

6. (Abril de 1995). Dedicat al tercer centenari de la mort de Jean de La Fontaine. Conté dues faules de La Fontaine, traduïdes en vers al català per Xavier Berenguer; i dos articles de Caterina Valriu sobre «Crònica abril 1994-95» i sobre «El llibre de les bèsties de Ramon Llull, un dol de possibilitats didàctiques», a més d'un article de Cèlia Riba titulat «De cigales, lleteres i guilles». 4 pàgines amb il·lustracions.

7. (Novembre de 1995). Conté el programa de les IV Jornades del Llibre Infantil i Juvenil en Llengua Catalana. 4 pàgines.

8. (Novembre-desembre de 1995). És una *Guia d'herois de la literatura infantil i juvenil europea*, coordinada per Ramon Bassa. Conté 50 personatges amb les seves corresponents il·lustracions. 20 pàgines amb il·lustracions.

9. (Abril de 1996). Es publica el Manifest de les IV Jornades del Llibre Infantil i Juvenil en Llengua Catalana i 12 comunicacions presentades a les jornades. 32 pàgines amb il·lustracions.

10. (Novembre de 1996). Conté tres articles: «Cent anys de l'*Aplec de rondalles mallorquines d'en Jordi d'Es Racó* (1896-1996)», de Gabriel Janer Manila; «El conte, més enllà dels mots», de Janine Despinette, i «Camina, caminaràs... Propostes de passeig pels escenaris del nostre rondallari», de Caterina Valriu. 4 pàgines.

11. (Abril de 1997). Conté l'article «La provocació fúdic del llibre infantil», de Gabriel Janer Manila; l'escrit del poeta d'Eslovènia Boris A. Novak per al Dia Internacional del Llibre Infantil: «La infantesa de la llum i de l'ombra», i un poema de Salvador Espriu, un altre de Josep M. Llompart i un escrit sobre «Sant Jordi», de Llorenç Ribes. 4 pàgines amb il·lustracions.

12. (Novembre de 1997). Monogràfic dedicat a commemorar els «Tres-cents anys de la publicació de *Contes del temps passat* (1687-1997)», i també a donar notícia del actes que se celebraran: una exposició sobre llibres de contes de Perrault i una conferència de Teresa Colomer sobre «La Caputxeta Vermella». 4 pàgines amb il·lustracions.

13. (Desembre de 1997). Monogràfic també dedicat a Charles Perrault i als tres-cents anys de la publica-

ció de *Contes del temps passat* (1687-1997). Conté un traducció d'un article de Bruno Bettelheim sobre «Els valors educatius dels contes de Perrault»; un conte de Perrault; un breu repertori bibliogràfic sobre el contes de Perrault; un article de Miquel Rayó titulat «Deixau-me que vos parli del llop...», i un plànol del contingut de les tres sales dedicades a Perrault, amb dues sales monogràfiques: una sobre el conte de *Na Caputxeta Vermella*, i l'altra sobre *El petit polzet*. 8 pàgines amb il·lustracions.

14. (Abril de 1998). Monogràfic dedicat a commemorar el centenari de la mort de Lewis Carroll (1898-1998). Conté una traducció del francès d'un article de Pierre Pirou titulat «Enfocament biogràfic. A través del diari i de les cartes de Charles Lutwidge Dogson, Lewis Carroll...». I tres articles més: un de Ramon Bassa titulat «Lewis Carroll. Una guia de cultura en el centenari de la seva mort»; «Alicia en terra de meravelles. Un personatge mític i els seus il·lustradors», de Janine Despinette, i un article de Gabriel Janer Manila amb el títol «Alicia». 8 pàgines amb il·lustracions.

15. (Febrer-març de 1999). Conté el programa de les V Jornades del Llibre Infantil i Juvenil en Llengua Catalana. 4 pàgines.

16. (Març de 1999). És la *Guia de personatges dels contes i les rondalles*. Conté 50 personatges del món de la rondallística. 20 pàgines amb il·lustracions.

17. (Abril de 1999). Conté informació sobre el Festival Internacional de Teatre de Teresetes, que s'havia de realitzar a Mallorca del 3 al 16 de maig. 4 pàgines amb il·lustracions.

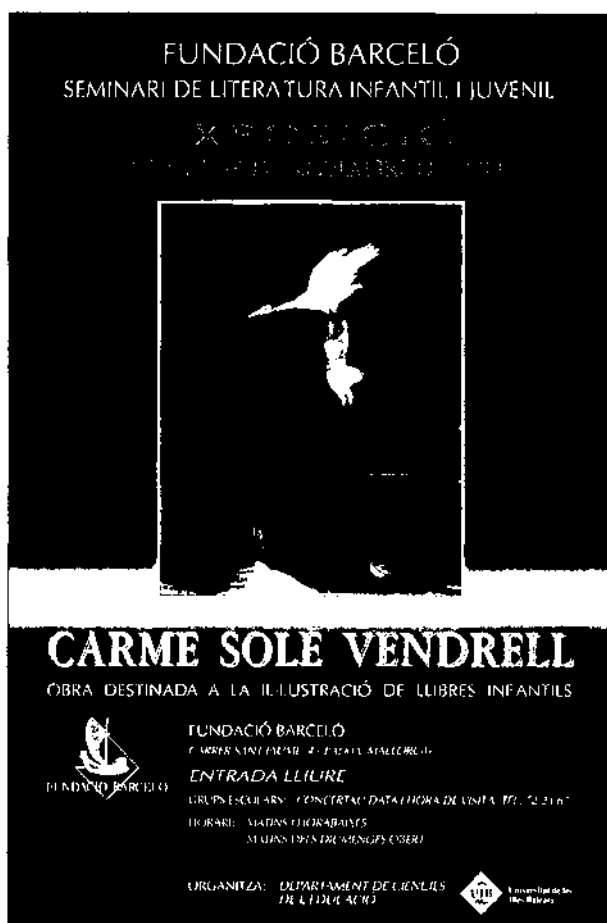
18. (Març de 2000). Monogràfic sobre *Els llibres de l'Arca de Noè*. Conté un article de Miquel Rayó sobre «Els animals en els llibres per a infants i joves», seguit d'un repertori bibliogràfic de «Llibres recomanats». 4 pàgines.

19. (Maig de 2000). Conté informació sobre el Segon Festival Internacional de Teatre de Teresetes de Mallorca.

20. (Maig de 2001). Conté informació sobre el Tercer Festival Internacional de Teatre de Teresetes de Mallorca.

21. (Abril de 2002). Guia de paisatges i escenaris fantàstics de la literatura infantil i juvenil.

Per cloure aquest apartat, present una llista dels principals col·laboradors del *Bulletí Informatiu* del seminari, prova de la capacitat de feina dels seus membres: Elisabet Abeyà, Ramon Bassa, Ramon Díaz i Villalonga, Janine Despinette, Gabriel Janer Manila, Maria de la Pau Janer, Miquel Rayó, Cèlia Riba i Caterina Valriu.

5. Tesis doctorals d'autors illencs i una xarxa de recerca sobre literatura infantil i juvenil catalana

Donaré una breu notícia de les tesis que han publicat autors illencs sobre literatura infantil o el món de les rondalles. També esmentaré algunes de les principals tesis elaborades en altres contrades dels Països Catalans des del camp de la pedagogia i la literatura catalana.

La primera tesi publicada per un autor illenc sobre literatura infantil i juvenil catalana fou la de Ramon Bassa (llegida l'any 1989 a la Universitat de les Illes Balears) i publicada en dues parts:

Literatura infantil catalana i educació (1939-1985). Palma: Ed. Moll, Conselleria de Cultura, Educació i Esports (Govern balear), 1994.

Literatura infantil, missatge educatiu i intervenció socio-educativa. Palma: Universitat de les Illes Balears, Fundació Barceló, 1995.

Caterina Valriu llegí l'any 1992 la seva tesi: *Influència de les rondalles en la literatura infantil i juvenil catalana actual*. Palma: Ed. Moll, 1998.

També tenim dues tesis doctorals més sobre el món de la rondallística. Una, des del camp de l'antropologia de l'educació, realitzada per Vicenç Jasso, lle-

gida l'any 1981 a la Universitat de Barcelona, i de la qual han sortit dues publicacions:

JASSO GARAU, Vicenç; TORRENS VALLORI, Catalina. *L'entorn natural i el medi cultural a les rondalles mallorquines*. Palma: Moll, 1998.

JASSO GARAU, Vicenç; TORRENS VALLORI, Catalina. *Fantasia. Realitat. Il·lusió. El sorprenent encís educatiu de les rondalles mallorquines*. Palma: Moll, 1999.

L'altra, des del camp de la literatura, realitzada per Maria de la Pau Janer l'any 1992 i que duu el títol de: *Les rondalles del cycle de l'espòs transformat: pervivència en la literatura catalana de tradició oral*. Frankfurt am Main: Domus Editoria Europea, 1993.

Finalment, pel seu interès, encara que no siguin d'autores illenques, no vull deixar d'esmentar les tesis de:

COLOMER, Teresa. *La formació del lector literari*. Barcelona: Barcanova, 1998.

LLUC, Gemma. *El lector model en la narrativa per a infants*. Bellaterra / Castelló de la Plana / València: Universitat Autònoma de Barcelona / Publicacions de la Universitat Jaume I / Universitat de València. Servei de Publicacions, 1998.

ROS i VILANOVA, Roser. «Les rondalles d'animals: el cas del cycle de la guineu i el llop». Barcelona: Universitat de Barcelona, 1996. [Inèdita.]

DURAN, Teresa. «Els suports narratius dins la literatura infantil». Barcelona: Universitat de Barcelona. Departament de Teoria i Història de l'Educació, 2001. [Inèdita.]

OLLÉ, M. Àngels «Un estudi sobre l'obra de M. Àngels Ollé». Barcelona: Universitat de Barcelona, 1996. [Inèdita.]

5.1 La creació d'una xarxa universitària d'estudiosos de la literatura infantil i juvenil

També vull esmentar la creació fa quatre anys d'una xarxa de recerca sobre *Teoria, història i ús educatiu de la literatura infantil i juvenil catalana* coordinada per Teresa Colomer, de la Universitat Autònoma de Barcelona, que conjuntament amb estudiosos de la Universitat de les Illes Balears, de la Universitat Rovira i Virgili, de la Universitat de Barcelona i de la Universitat de Vic han realitzat una tasca de documentació, recerca i història de la literatura infantil i juvenil, que culminà en una cycle de conferències impartit els mesos de novembre i desembre de 2000, i en el qual participaren de la Universitat de les Illes Balears: Ramon Bassa, Gabriel Janer i Caterina Valriu, i que culminarà amb una publicació de

pròxima aparició, el 2002, editada per l'ICE de la Universitat Autònoma de Barcelona.

6. Un altre exemple d'intervenció socioeducativa: el Premi Guillem Cifre de Colonya

Com a exemple d'un altre camp per on es mogué i encara es mou la intervenció socioeducativa del món pedagògic sobre la literatura infantil catalana (per a més detalls sobre les formes d'intervenció vegeu els estudis de BASSA 1994, BASSA 1995), cal esmentar el Premi Guillem Cifre de Colonya.

Es va crear l'any 1981 a iniciativa i preocupació del pedagog Martí X. March i Cerdà, el patrocina i promou Colonya Caixa d'Estalvis de Pollença (Mallorca) —que va demostrar al seu moment una confiança que altres institucions de caire públic no tingueren la imaginació de posar: dotar un premi de literatura infantil en llengua catalana a Mallorca. És el primer premi d'aquest tipus creat a les Illes Balears.

L'editorial La Galera, de Barcelona edita les obres guanyadores. Els premis han estat:

1981 Desert

1982 Miquel Rayó i Ferrer: *El raïm del Sol i de la Lluna*

1983 Mercè Canela i Garayoa: *Els set enigmes de l'iris*

1984 Desert

1985 Joaquim Carbó: *En Miquel sobre l'asfalt*

1986 Eusèbia Rayó i Ferrer: *L'alquímia del cor*

1987 Desert

1988 M. Àngels Bagunyà: *Cau i foguera* / Pere Rosselló: *Les aventures d'en tres i mig*

1989 Miquel Ferrà i Martorell: *La Madona del mar i els pirates*

1990 Albert Dasí i Aloi: *El Gran Invisible*

1991 Rosa M. Colom: *El mandarí i jo*

1992 Desert

1993 Pere Morey i Servera: *Allò que conta el vent del desert*

1994 Josep-Francesc Delgado: *L'empaitagrills i la noia de la lluna*

1995 Ponç Pons: *Entre el cel i la terra*

1996 Marta Barceló: *Lúnia*

1997 Antoni Garcia Llorca: *Tiny de llum de lluna*

1998 Jordi Folck: *La guerra dels xiclets*

1999 Tomeu Vidal Pizà: *Això era una era*

També s'ha creat un altre premi, el Josep Miquel Guàrdia i Bagur, convocat per l'Ajuntament d'Alaior (Menorca) amb la col·laboració de la Universitat de les Illes Balears i l'Institut Menorquí d'Estudis. S'alterna, bianualment, amb una obra d'investigació pedagògica. L'any 1999 el guanyà Maria Dolors Jimeno Montesa amb l'obra *Un edifici en forma de vaixell*. La convocatòria de l'any 2001 va ser declarada deserta.

A tall final

Encara queda una tasca futura d'anàlisi sociològica del contingut de tot el material generat aquests vint-i-cinc anys. Esperam poder-ho fer en un pròxim estudi. Ara, calia posar les bases i ordenar les publicacions i activitats realitzades entorn del llibre infantil i juvenil abans que la falta d'abast, o la pèrdua de publicacions, impedis aquest ordenament.

Sant Agustí (Palma, Mallorca), gener de 2002

7. BIBLIOGRAFIA BÀSICA SOBRE LITERATURA INFANTIL I JUVENIL CATALANA ESCRITA PER AUTORS ILLENCES

7.1 Llibres

BASSA i MARTÍN, Ramon. (1994). *Literatura infantil catalana i educació (1939-1985)*. Palma: Ed. Moll, Conselleria de Cultura, Educació i Esports (Govern balear).

BASSA i MARTÍN, Ramon. (1995). *Literatura infantil, missatge educatiu i intervenció socio-educativa*. Palma: Universitat de les Illes Balears, Fundació Barceló.

GUIA de la literatura infantil i juvenil. Illes Balears, 2001. Palma. Govern de les Illes Balears, Conselleria d'Educació i Cultura, Direcció General de Cultura, 2002.

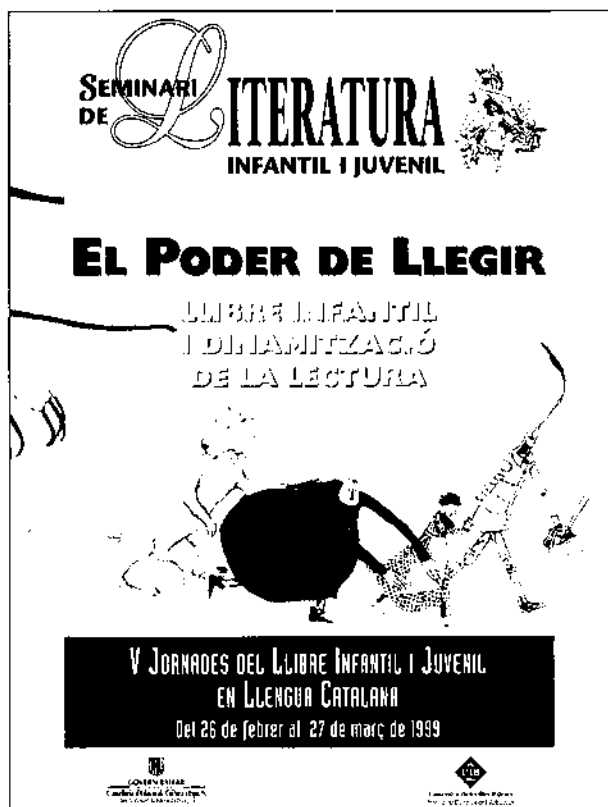
JANER MANILA, Gabriel. (1974). *La literatura infantil. Apunts per a una pedagogia descolonitzada de la lectura*. Palma: ICE, Llibreria Embat.

JANER MANILA, Gabriel. (1995). *Literatura infantil i experiència cognitiva*. Barcelona: Pirene.

JANER MANILA, Gabriel. (2002). *Infancias soñadas y otros ensayos*. Madrid: Fundación Germán Sánchez Ruipérez.

LA GALERA (1988): *25è aniversari 1963-1988*. Barcelona: La Galera.

RAYÓ i FERRER, Miquel. (1998). *Educació ambiental i llibres per a infants i joves*. Palma: Societat Balear d'Educació Ambiental, Societat Catalana d'Educació Ambiental.

VALRIU, Caterina. (1994). *Història de la literatura infantil i juvenil catalana*. Barcelona: Pirene. (2a ed.: Barcelona: La Galera)

VALRIU, Caterina. (1998). *Influència de les rondalles en la literatura infantil i juvenil catalana actual*. Palma: Ed. Moll.

7.2 Principals articles que fan referència a la literatura infantil i juvenil en llengua catalana a les Illes Balears

BASSA, Ramon. (1984). «El llibre infantil com a element d'intervenció socio-educativa». *Lluc*, 718 (novembre-desembre de 1984), p. 6-11.

BASSA, Ramon (1987): «Lectura i llibertat». *L'Aventura de llegir*, any V. Palma, Obra Cultural Balear (abril 1987), pàg. 1.

BASSA, Ramon. (1993). «La literatura infantil i juvenil catalana durant el franquisme (1939-1961): de la resistència a la continuïtat». *Escola Catalana*, 304 (novembre de 1993), pàg. 8-14.

BASSA, Ramon. (1995). «Els personatges de la literatura infantil i juvenil europea. Etapes i arquetips». *Estudis Baleàrics*, 52. Monogràfic: «La literatura infantil i la construcció d'Europa». Palma, Institut d'Estudis Baleàrics (juny-setembre de 1995), pàg. 7-22.

BASSA, Ramon. (1999). «El missatge educatiu de la literatura infantil i juvenil». *Vela Major*, 8, Barcelona, Barcanova (novembre de 1999), pàg. 7-29.

BOVER, Jaume. (1979). «Per a una bibliografia de la literatura infantil a les Illes Balears». *Maina*, 0 (desembre de 1979), pàg. 56-59.

DURAN, Teresa. (1991). *El paralel-lepípede blau. Estudi de l'obra narrativa per a infants i joves de Gabriel Janer Manila*. Palma. Govern Balear, Conselleria d'Educació, Cultura i Esports.

DURAN, Teresa, (1992). «Llegir les Illes de Barcelona estant». *Lluc*, 770 (setembre-octubre de 1992), pàg. 31-33.

GARRIGA, Jaume. (1977). «Una aproximació a la literatura infantil a les Illes». *Lluc*, 673 (setembre de 1977), pàg. 16.

JANER MANILA, Gabriel. (1981). «El llibre català per a infants des de la perspectiva il·lenca». *Lluc*, 698 (juliol-agost de 1981), pàg. 12-13.

JANER MANILA, Gabriel. (1983). «Pròleg». A: RAYÓ, Miquel. *El raïm del sol i de la lluna*. Barcelona: La Galera, pàg. 5-6.

JANER MANILA, Gabriel. (1984). «Digues com llegeixes i et diré qui ets». *L'Aventura de llegir*, any II, Palma (abril de 1984), pàg. 1.

JANER MANILA, Gabriel. (1993). «Literatura infantil i experiència cognitiva». *Escola Catalana*, 304 (novembre de 1993), pàg. 6-7.

JANER MANILA, Gabriel. (1999). «L'esperit de la Mediterrània a la literatura infantil i juvenil». *L'Arc*, 8 (març de 1999), pàg. 17-23.

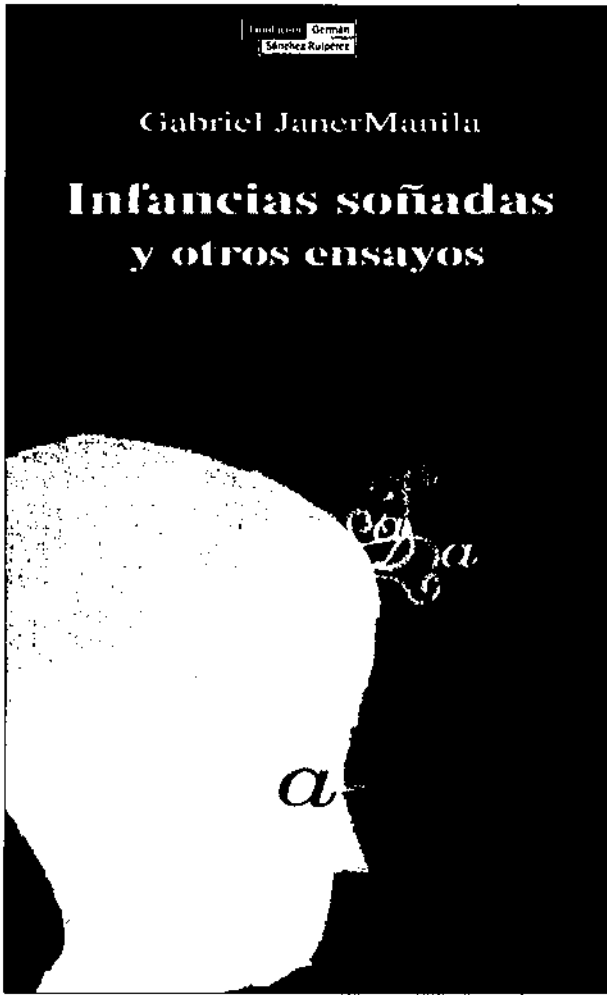
MARCH CERDÀ, Martí. (1983). «Els infants a les Illes a la recerca d'una literatura». *Lluc*, 712 (novembre-desembre de 1983), pàg. 39-40.

MARCH CERDÀ, Martí. (1985). «Cap a una literatura infantil informatitzada i enllaunada?». *L'Aventura de llegir*, any III, Palma (abril de 1985), pàg. 1.

MARCH CERDÀ, Martí. (1988). «Elements per a l'anàlisi de la situació de la literatura infantil i juvenil a les Illes Balears». *Faristol*, 7 (desembre de 1988), pàg. 25-32.

MARCH CERDÀ, Martí. (1990). «Un atreviment i una necessitat: la crítica de la crítica de la literatura infantil i juvenil». *Faristol*, 9 (març de 1990), pàg. 12-14.

RAYÓ i FERRER, Miquel. (1986). «L'aventura de llegir llibres d'aventures». *L'Aventura de llegir*, any IV, Palma (abril de 1986), pàg. 1.

catalana a Mallorca». *L'Arc*, 8 (març de 1999), pàg. 29-34.

VALRIU, Caterina. (1992). «La literatura infantil i juvenil a les Illes Balears des de 1975». *Lluc*, 770 (setembre-octubre de 1992), pàg. 11-20.

VALRIU, Caterina. (1995). «Tendències actuals en la literatura infantil i juvenil catalana (1985-1995)». *Estudis Baleàrics*, 52. Monogràfic: «La literatura infantil i la construcció d'Europa», Palma, Institut d'Estudis Baleàrics (juny-setembre de 1995), pàg. 31-44.

VALRIU, Caterina. (1998). «La literatura infantil i juvenil a les Illes Balears (1993-1998)». *Serra d'Or*, 468 (desembre de 1998), pàg. 878-881.

7.3 Revistes i monogràfics generats a Mallorca

L'Arc, 8 (març de 1999). «El poder de llegir. Llibre i dinamització de la lectura». Palma: ICE de la UIB.

L'aventura de llegir. Palma: Obra Cultural Balear, 1984-2000.

Butlletí informatiu. Palma: ICE de la UIB, Seminari de Literatura Infantil, 1993-2002. [23 números publicats]

Estudis Baleàrics, 52. Monogràfic: «La literatura infantil i la construcció d'Europa» (juny-setembre de 1995). Palma: Institut d'Estudis Baleàrics.

Faristol. (Diverses col·laboracions. Vegeu bibliografia del punt 5.2).

Lluc, 712 (novembre-desembre de 1983). Palma: Obra Cultural Balear.

Lluc, 718 (novembre-desembre de 1984). «Això era i no era... La literatura infantil i juvenil». Palma: Obra Cultural Balear.

Lluc, 770 (setembre-octubre de 1992).

Lluc (novembre 1995). Monogràfic dedicat a les «Rondalles mallorquines d'en Jordi des Racó: Homenatge a Mn. Antoni M. Alcover». Mallorca.

Altres revistes en què han col·laborat estudiosos illencs de la literatura infantil

Escola Catalana, 304 (novembre 1993). «Literatura infantil i juvenil». Barcelona: Òmnium Cultural. (Amb col·laboracions de Gabriel Janer Manila, Ramon Bassa i Miquel Rayó)

Perspectiva Escolar. Barcelona: Associació de Mestres Rosa Sensat.

Guix. Barcelona: Ed. Graó.

Cuadernos de Literatura Infantil y Juvenil. Barcelona. ◆

RAYÓ i FERRER, Miquel. (1991). «Gabriel Janer Manila o la paraula que (ens) fascina». *Faristol*, 10-11 (març de 1991), pàg. 40-44.

RAYÓ i FERRER, Miquel. (1992). «La ciutat en la literatura juvenil (?) mallorquina». *Faristol*, 12 (març de 1992), pàg. 26-29.

RAYÓ i FERRER, Miquel. (1993). «Notes sobre els llibres per a infants i joves a les Balears». *Escola Catalana*, 304 (novembre de 1993), pàg. 20-22.

RAYÓ i FERRER, Miquel. (1995a). «De la llegibilitat de les obres dels autors mallorquins de llibres per a infants i joves». *Faristol*, 21 (juny de 1995), pàg. 19-22.

RAYÓ i FERRER, Miquel. (1995b). «Per un assaig de classificació (no científica) dels títols utilitzats pels autors i autores balears de llibres per a infants i joves». *Estudis Baleàrics*, 52. Monogràfic: «La literatura infantil i la construcció d'Europa», Palma, Institut d'Estudis Baleàrics (juny-setembre de 1995), pàg. 85-100.

RAYÓ i FERRER, Miquel. (1999). «Un tema inadequat: anotacions sobre la presència de l'amor i el sexe en la literatura infantil i juvenil en llengua